

دانشگاه تهران

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه جهت اخذ دوره کارشناسی ارشد در رشته حقوق عمومی

عنوان:

تحلیل حقوقی صلاحیت و اختیارات شورای عالی انقلاب فرهنگی در حقوق اساسی ایران

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر فیروز اصلانی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر ابراهیم موسی زاده

نگارش و تحقیق:

محمود ابراهیمی

تابستان ۱۳۹۰

تقدیم بہ:

پدر و مادر عزیز و بزرگوارم کہ

ہرچہ دارم حاصل زحمات بی شائبہ آنهاست۔

تقدیر و سپاسگذاری:

بر خود واجب می دانم که :

تقدیر و تشکر فراوان داشته باشم از

جناب آقای دکتر اصلانی که از محضرشان هم علم دانشگاهی آموختم و هم درس معرفت و اخلاص و دینداری.

و نیز از استاد مشاور جناب آقای دکتر موسی زاده که با دقت فراوان این اثر را مورد بررسی قرار دادند و در غنای این اثر کمک شایانی کردند.

و نیز از تمام معلمان و اساتید بزرگواری که در طول ۱۸ سال تحصیل، با تعلیمات خود باعث ارتقاء سعه وجودی اینجانب شدند.

چکیده

شورای عالی انقلاب فرهنگی یکی از نهادهای سیاسی در نظام جمهوری اسلامی ایران است که مطابق حکم حکومتی ولایت امر و امامت امت به سیاستگذاری و تعیین خط مشی‌های فرهنگی، تصمیم‌گیری و هدایت امور فرهنگی، آموزشی و پژوهشی کشور در چارچوب سیاستهای کلی نظام می‌پردازد. وظیفه این شورا تصحیح و ارتقای فرهنگ و سازماندهی امور فرهنگی برای حفظ استقلال و تحکیم و تعمیق تدین و فرهنگ دین باوری و در جهت تحقق تمدن نوین اسلامی می‌باشد. این نهاد با توجه به وظایف و کارکردهایش دارای ارتباطاتی با قوای سه‌گانه و سایر نهادهای سیاسی است که باید این ارتباطات در چارچوب حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران بررسی شود. همچنین این شورا در چارچوب وظایف خود به تهیه و تصویب مصوباتی می‌پردازد که لازم‌الاجرا و در حکم قانون هستند. این مصوبات با قوانین و آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها و سایر مقررات دولتی در کنار هم مطرح می‌شوند و باید میزان اعتبار هر یک مشخص باشد. از آنجا که بر هر مصوبه‌ای مرجعی نظارت دارد تا با قوانین و مقررات بالادستی خود مغایرت نداشته باشد. مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز از این قاعده مستثنی نیستند و باید مرجعی بر آنها نظارت کند. همچنین خصوصیت لازم‌الاجرا بودن مصوبات این شورا باید به واسطه ابزارهای نظارتی اش به اجرا گذاشته شود.

کلمات کلیدی: شورای عالی انقلاب فرهنگی ، صلاحیت ، جایگاه حقوقی ، اختیارات ، مصوبات ، تصمیمات ، نظارت بر مصوبات .

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۲	طرح تحقیق
۳	اهمیت تحقیق
۴	اهداف پژوهش
۴	پیشینه تحقیق
۶	سوالات پژوهش
۷	فرضیه تحقیق
۷	ساختار تحقیقی
۹	فصل اول- کلیاتی در مورد شورای عالی انقلاب فرهنگی
۱۲	مبحث اول- تاریخچه
۲۳	مبحث دوم- مأموریت و آئین کار
۲۳	گفتار اول- مأموریت
۲۶	گفتار دوم - آیین کار
۳۱	مبحث سوم- موسسات، نهادها و شوراهای تشکیل شده توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی
۳۹	مبحث چهارم- ترکیب اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی

فصل دوم- صلاحیت شورای عالی انقلاب فرهنگی در ارتباط با سه قوه و سایر نهادهای	
حکومتی در نظام جمهوری اسلامی ایران	۴۱
مبحث اول- جایگاه شورای عالی انقلاب فرهنگی در میان قوای سه گانه و سایر نهادهای حکومتی .	۴۵
گفتار اول- مبنای تقنینی شورای عالی انقلاب فرهنگی	۴۵
گفتار دوم- ماهیت سازمانی شورای عالی انقلاب فرهنگی	۵۶
مبحث دوم- ارتباط شورای عالی انقلاب فرهنگی با قوای سه گانه و سایر نهادهای حکومتی در نظام	
جمهوری اسلامی ایران	۶۳
گفتار اول- ارتباط شورای عالی انقلاب فرهنگی با مجلس در زمینه قانونگذاری	۶۴
گفتار دوم- ارتباط شورای عالی انقلاب فرهنگی با قوه مجریه	۷۰
گفتار سوم- ارتباط شورای عالی انقلاب فرهنگی با قوه قضاییه	۷۲
گفتار چهارم- ارتباط شورای عالی انقلاب فرهنگی با مجمع تشخیص مصلحت نظام	۷۹
فصل سوم- اختیارات شورای عالی انقلاب فرهنگی در وضع مصوبات و جایگاه آنها در نظام	
حقوقی جمهوری اسلامی ایران	۸۲
مبحث اول- حیطه اصلی مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی	۸۳
مبحث دوم- جایگاه مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی در سلسله مراتب هنجارها و قوانین	۸۶
گفتار اول- سلسله مراتب قواعد حقوقی در نظام جمهوری اسلامی ایران	۸۶
گفتار دوم- مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی در سلسله مراتب قواعد حقوقی	۹۵
مبحث سوم- میزان اعتبار مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی	۹۷

مبحث چهارم - ضمانت اجرای مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی	۱۱۱
فصل چهارم - نظارت بر مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی	۱۱۷
مبحث اول - امکان سنجی و مبنای نظارت بر مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی	۱۱۹
مبحث دوم - چگونگی نظارت و مرجع نظارت با رویکرد عدم مغایرت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی با موازین شرع و قانون اساسی	۱۲۱
گفتار اول - عدم مغایرت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی با موازین شرع	۱۲۱
گفتار دوم - عدم مغایرت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی با قانون اساسی	۱۲۴
نتیجه گیری و پیشنهادات	۱۲۹
فهرست منابع	۱۳۳
پیوست ها	۱۳۹

مقدمه

طرح تحقیق

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ضرورت ایجاد تحول و دگرگونی در زمینه‌های فرهنگی بویژه تحول در حوزه دانشگاهها و مراکز آموزش عالی منجر به صدور فرمان حضرت امام خمینی (ره) مبنی بر تأسیس "ستاد انقلاب فرهنگی" گردید. وظیفه ستاد مذکور برنامه‌ریزی رشته‌های مختلف دانشگاهی و تعیین خط مشی آینده دانشگاهها بر اساس فرهنگ اصیل اسلامی و اهداف والای انقلاب و همچنین برنامه‌ریزی در زمینه‌های آموزشی و سیاستگذاری راجع به فرهنگ عمومی جامعه اعلام شد. متعاقباً این ستاد به "شورای عالی انقلاب فرهنگی" تغییر نام یافت و بدین ترتیب فعالیتها و اقدامات آن در حوزه مورد اشاره استمرار یافت.

از آنجا که به صراحت نامی از این شورا در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیامده است. لذا بررسی و شناخت جایگاه حقوقی شورای عالی انقلاب فرهنگی در نظام حقوقی-سیاسی ایران یک ضرورت است چرا که مشخص خواهد ساخت شورای عالی انقلاب فرهنگی چه جایگاهی در میان ساختار حکومتی و نهادهای سیاسی کشور دارد و آیا این شورا حق وضع مقررات را دارد؟ و در صورت دارا بودن چنین حقی، این حق را از چه منشأ و اعتبار قانونی دریافت کرده است؟ و مصوبات آن چه محلی در سلسله مراتب هنجارها دارند، منشأ اعتبار مصوبات آن کجاست؟ آیا مصوبات آن از لزوم و ضمانت اجرا برخوردار است یا خیر؟ همچنین باید ارتباط این شورا با سایر قوا و نهادهای حکومتی بررسی شود. و نیز باید به مقوله نظارت بر مصوبات این شورا توجه کرد.

این شورا برای رسیدن به اهداف مورد نظر و تصریح شده در مصوبه شورا درباره تعیین اهداف و وظایف شورا مورخ اسفند ماه ۱۳۶۳ و اصلاحیه‌های سالهای ۱۳۷۱ و ۱۳۷۶ که سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در امور فرهنگی کشور است، ناگزیر از تصویب یک سری مقررات و ضوابطی است که حاصل عقل جمعی و تصویب اکثریت اعضای آن است که با استناد به اصل هفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران که مقرر می‌دارد: «طبق دستور قرآن کریم: "و امرهم شوری بینهم" و "شاورهم فی الامر" شوراها، مجلس شورای اسلامی، شورای استان، شهرستان، شهر، محل، بخش،

روستا و نظایر اینها از ارکان تصمیم‌گیری و اداره امور کشورند. موارد، طرز تشکیل و حدود اختیارات و وظایف شوراها را این قانون و قوانین ناشی از آن معین می‌کند.» قابل توجه خواهد بود. این امر در مقدمه‌ی جایگاه و وظایف شورا مصوب سال ۱۳۷۶ بدین بیان آمده است: «شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان مرجع عالی سیاست‌گذاری، تعیین خط‌مشی، تصمیم‌گیری و هماهنگی و هدایت امور فرهنگی، آموزشی و پژوهشی کشور در چارچوب سیاست‌های کلی نظام محسوب می‌شود و تصمیمات و مصوبات آن لازم‌الاجرا و در حکم قانون است.»

اهمیت تحقیق

«شورای عالی انقلاب فرهنگی» از زمان شکل‌گیری و آغاز فعالیت خود، به عنوان یک مرجع عالی سیاست‌گذاری در امور فرهنگی و آموزشی اقدام کرده و همواره مورد توجه مراجع مختلف تقنینی، اجرایی و قضایی کشور قرار گرفته است. مراجع قانونگذاری ضمن تأیید اصل نهاد شورا، بر مصوبات و تصمیمات آن صحنه‌گذارده و حتی به موجب برخی تصمیمات و مقررات، مراجع و نهادهای تأسیس شده از سوی شورا را مورد تأیید قرار دادند.

با وجود این، در طی دوره فعالیت این شورا که نزدیک به سه دهه از آن می‌گذرد، پاره‌ای از مصوبات شورا مورد اعتراض برخی اشخاص و مراجع قرار گرفته و از سوی دیوان عدالت اداری مورد ابطال واقع شده است. بر همین اساس هر از گاهی موضوع جایگاه شورا و مصوبات آن در حوزه قانونگذاری و تصمیم‌گیری بالاخص از منظر قانون اساسی، نحوه ارتباط آن با مجلس شورای اسلامی، ارزش و اعتبار حقوقی مصوبات شورا در مقایسه با قوانین مجلس شورای اسلامی و مصوبات سایر مراجع قانونی، لزوم بقاء و یا انحلال آن مورد نقادی واقع و در این باره دیدگاه‌های حقوقی مختلفی در جامعه مطرح گردیده است.

علی‌ای حال، مشکلات و مسایل یادشده اینجا می‌نماید تا صلاحیت، جایگاه و وضعیت حقوقی شورا دقیقاً تبیین گردیده و حدود اختیارات آن و اعتبار مصوبات آن در نظام حقوقی ایران مورد بررسی قرار گیرد و بدین ترتیب گامی مهم در جهت برطرف نمودن شبهات مربوط به اجرایی کردن

مصوبات این نهاد حقوقی برداشته و راهکارهای لازم احتمالی اتخاذ گردد و ضمانت اجراهای موثر در جهت اجرایی شدن کامل این مصوبات مشخص شود و برای قرار گرفتن در مصدر اجرایی پیشنهاد شود. همچنین یکی از ویژگی‌های مقررات لازم الاجرا نظارت بر آنها از جهت عدم مغایرت با قوانین و اسناد بالا دستی است. باید بررسی کرد که این اصل در مورد مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی چگونه اجرا می‌شود. پژوهش پیش رو در صدد بررسی جایگاه تقنینی شورای عالی انقلاب فرهنگی و ارزش مصوبات آن و پاسخ به برخی مسایل مطرح شده است.

اهداف پژوهش:

بررسی کامل مبنای صلاحیت حقوقی شورای عالی انقلاب فرهنگی و نیز بررسی اختیارات و حدود اعتبار مصوبات آن و ارائه پیشنهاد در مورد نحوه نظارت بر مصوبات شورا و شیوه تحقق آن.

روش تحقیق:

کتابخانه‌ای، در این تحقیق پس از مطالعه منابع موجود و درک نظرات متفاوت در رابطه با جایگاه و میزان اختیارات شورای عالی انقلاب فرهنگی به تحلیل برخی از این مسایل و آرایه نظر و پیشنهاد در رابطه با آنها پرداختیم.

پیشینه تحقیق

در این زمینه تا کنون ادبیات حقوقی کاملی در مراکز دانشگاهی تدوین نشده است. حتی خود شورای عالی انقلاب فرهنگی هم در این زمینه موفق به تدوین یک اثر کامل و جامع که تمام ابعاد حقوقی شورا را مورد بررسی قرار دهد، نشده است. جزوات و کتاب‌هایی که توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی تدوین شده اند، بیشتر به صورت جمع آوری احکام و گردآوری و بررسی و تحلیل مصوبات شورا می‌باشند. به عنوان نمونه می‌توان از مجموعه دوجلدی درآمدی بر شورای عالی انقلاب فرهنگی، منتشر شده توسط دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی نام برد که علاوه بر معرفی اعضای شورا، به مصاحبه با آنها پرداخته است. همچنین کتاب‌های هفده سال و بیست سال

تلاش در مسیر انقلاب فرهنگی نیز توسط دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی به چاپ رسیده اند که صرفاً حاوی مطالبی درباره وضعیت شورای عالی انقلاب فرهنگی، احکام تأسیس توسط امام خمینی (ره) و ذکر مصوبات پایه ای شورا به عنوان آیین نامه داخلی و سایر مصوبات موضوعی شورای عالی انقلاب فرهنگی می باشد و به هیچ وجه نمی توان آنها را به عنوان یک اثر حقوقی قلمداد کرد. این کتب عبارتند از:

۱. نگرشی بر شورای عالی انقلاب فرهنگی، تهران، روابط عمومی شورای عالی انقلاب فرهنگی، ج ۱، ۱۳۶۴ و ج ۲، ۱۳۶۵.

۲. هفده سال تلاش در مسیر تحقق اهداف انقلاب فرهنگی، تهران، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، ج ۲، ۱۳۸۲.

۳. بیست سال تلاش در مسیر تحقق اهداف انقلاب فرهنگی، تهران، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، ج ۲، ۱۳۸۵.

مقالات و پژوهش‌هایی نیز که در این زمینه فراهم شده هرکدام به بعد خاصی از این موضوع پرداخته اند. که معمولاً در بعضی از آنها نیز نویسنده به فراخور گرایش‌های اعتقادی و سیاسی خود به ارایه مطالب و اظهارنظر و نتیجه گیری پرداخته اند.

از جمله این پایان نامه‌ها و پژوهش‌ها و مهم ترین مقالات می توان از موارد زیر نام برد:

۱. خورشیدی، حسین، ابعاد حقوقی تصمیمات شورای عالی انقلاب فرهنگی، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد، رشته حقوق عمومی، دانشگاه شیراز، آبان ماه ۱۳۸۵

۲. نبی، محمدتقی، شورای عالی انقلاب فرهنگی، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد، رشته حقوق عمومی، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۸.

۳. میرزاده کوهشاهی، نادر، سازمان اداری و اختیارات شورای عالی انقلاب فرهنگی، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، رشته حقوق عمومی، ۱۳۷۶.

۴. مرادی، حسن، شورای عالی انقلاب فرهنگی در نظام حقوقی ایران، طرح تحقیقاتی به سفارش دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی. ۱۳۸۳.

۵. هدایت نیا، فرج الله، جایگاه حقوقی شورای عالی انقلاب فرهنگی و مصوبات آن، مقاله، فصلنامه رواق اندیشه، شماره ۸.

پژوهش پیش رو با عنایت به تمام پروژه‌ها و مقالات فوق الذکر و با استفاده از مطالب منابع مذکور مخصوصاً در فصل کلیات سعی در ارائه تحلیلی از مطالب آنها و همچنین ارائه مباحث جدید و مطرح نشده و تمرکز بیشتر بر این مطالب جدید را دارد؛ و در نهایت هم پیشنهادی حقوقی در زمینه نظارت بر مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی مطرح خواهد کرد.

سوالات پژوهش:

سوال اصلی:

شورای عالی انقلاب فرهنگی از چه صلاحیت و اختیاراتی در حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران برخوردار است؟

سوالات فرعی:

دلیل اصلی تشکیل شورای عالی انقلاب فرهنگی چه بود؟

منشأ صلاحیت و اعتبار مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی چیست؟

جایگاه مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی در سلسله مراتب هنجارها و قوانین در جمهوری اسلامی ایران کجاست؟

نظارت بر مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی چگونه و توسط چه نهادی است؟

فرضیه تحقیق

شورای عالی انقلاب فرهنگی در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران از جایگاه قانونی برخوردار است و حق سیاستگذاری و وضع مقرراتی را دارد که در حکم قانون هستند.

ساختار تحقیق

این پایان نامه در چهار فصل به بیان کلیاتی در مورد تاریخچه، اهداف و وظایف و آیین کار شورای عالی انقلاب فرهنگی، جایگاه حقوقی و منشأ صلاحیت حقوقی آن، حدود اختیارات و میزان اعتبار مصوبات این شورا و چگونگی نظارت بر مصوبات این شورا می پردازد. در فصل اول تمام موارد کلیاتی که مربوط به چگونگی تشکیل و نحوه کار و مأموریت ها، ترکیب اعضاء و موسسات زیرنظر شورای عالی انقلاب فرهنگی است در چهار مبحث بیان شده است. در فصل دوم آن در مبحث اول طی دو گفتار به صلاحیت این شورا یعنی به بحث ماهیت و جایگاه حقوقی و منشأ اعتبار آن شورا طبق اصول ۵، ۵۷ و ۱۱۰ قانون اساسی پرداخته شده است و در مبحث دوم در چهار گفتار ارتباط این شورا با قوای سه گانه و مجمع تشخیص مصلحت نظام بررسی شده است. در فصل سوم این پایان نامه حدود اختیارات و جایگاه مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی به بحث گذاشته شده است. در مبحث اول آن از مبنای تقنینی شورای عالی انقلاب فرهنگی و حیطه اصلی مصوبات این شورا صحبت شده و در مبحث دوم جایگاه مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی در سلسله مراتب هنجارها و قوانین در نظام جمهوری اسلامی ایران مورد مذاقه واقع گردیده است. در مبحث سوم این فصل به میزان اعتبار مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی پرداخته شده و در مبحث چهارم آثار در حکم قانون بودن مصوبات این شورا مطرح شده است. سرانجام در مبحث پنجم ضمانت اجرای مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی بررسی شده است. در فصل چهارم که فصل پایانی این پایان نامه نیز می باشد طی دو مبحث نظارت بر مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی مورد بحث واقع شده است. در مبحث اول به امکان سنجی و مبنای نظارت بر مصوبات این شورا توجه شده و در مبحث دوم، در دو گفتار مجزا چگونگی نظارت و مرجع نظارت با رویکرد عدم مغایرت مصوبات

شورای عالی انقلاب فرهنگی با موازین شرع و قانون اساسی مورد بررسی قرار گرفته است. در گفتار اول عدم مغایرت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی با موازین شرع و در گفتار دوم عدم مغایرت مصوبات این شورا با قانون اساسی به بحث گذاشته شده و پیشنهاد شده که با حکم ولایی رهبری، شورای عالی انقلاب فرهنگی موظف به ارجاع کلیه مصوبات به شورای نگهبان شود تا نسبت به عدم مغایرت آنها با شرع مقدس اسلام و قانون اساسی اظهار نظر نماید و تصمیم شورای نگهبان در این زمینه لازم الاجراء قلمداد گردد. سرانجام پس از بیان تمامی این مباحث به نتیجه گیری و ارائه پیشنهادی پرداخته ایم

فصل اول:

کلیات در مورد شورای عالی انقلاب فرهنگی

شورای عالی انقلاب فرهنگی یکی از نهادهای حکومتی در جمهوری اسلامی ایران است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی با فرمان حضرت امام خمینی (ره) تشکیل شد. «پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی در جهت مقابله با اعمال نفوذ سیاسی بیگانگان و قطع هر گونه وابستگی از اجانب و تقویت ریشه‌های فرهنگ مستقل و خودکفا در پرتو موازین اسلامی، گسترش همه جانبه اخلاق و فرهنگ اسلامی، تضمین سلامت فکری و روحی، تقویت مبانی معنویت و ایمان، شکوفایی اندیشه‌ها و حصول خودکفایی در بسیاری از زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فکری و فرهنگی به عنوان اساس و شالوده استقلال و یکپارچگی جامعه اسلامی از جمله بزرگترین دغدغه‌ها بود که زمینه ساز صدور فرمان تاریخی امام (ره) به تاریخ ۱۳۵۹/۳/۲۳ مبنی بر تشکیل "ستاد انقلاب فرهنگی" و نیز فرمان ارزشمند و فراموش نشدنی دیگر ایشان تحت عنوان تشکیل "شورای عالی انقلاب فرهنگی" در تاریخ ۱۳۶۳/۹/۱۹ شد.»^۱

لذا شورای عالی انقلاب فرهنگی، نهادی است که در ۱۳۶۳/۹/۱۹ به فرمان حضرت امام خمینی (ره) و در ادامه فعالیت‌های ستاد انقلاب فرهنگی تشکیل شد. ستاد انقلاب فرهنگی که در ۱۳۵۹/۳/۲۳ و در فضای اوایل پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و برای مقابله با نفوذ فرهنگ غربی در دانشگاهها ایجاد شده بود و تمام تلاش خود را صرف پاکسازی دانشگاه‌ها از اساتید و جریان‌های ضد دین و ضد انقلاب و در کل اسلامی کردن دانشگاه‌ها کرد تا اینکه در سال ۶۳ این احساس تشدید شد که باید این نهاد تقویت شود، لذا شورای عالی انقلاب فرهنگی طبق حکم حضرت امام (ره) در تاریخ فوق‌الذکر تأسیس شد. البته حوزه کار شورا علاوه بر مسایل مربوط به دانشگاه‌ها و آموزش عالی، به تمام مسایل فرهنگی کشور که در حیطه سه وزارتخانه آموزش و پرورش، فرهنگ و ارشاد اسلامی و فرهنگ آموزش عالی سابق (علوم، تحقیقات و فناوری کنونی) قرار داشت گسترش یافت و نیز تغییر دیگر این بود که شورای عالی انقلاب فرهنگی بر خلاف ستاد انقلاب فرهنگی که در کنار وزارت فرهنگ و آموزش عالی سابق (علوم، تحقیقات و فناوری کنونی) به کارهای اجرایی می

۱- اداره کل روابط عمومی و اطلاع رسانی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، بیست سال تلاش در مسیر تحقق اهداف انقلاب فرهنگی، تهران، دانش پرور، ۱۳۸۴، دیباچه.

پرداخت، دیگر در امور اجرایی دخالتی نداشت و توجه اش فقط به سیاستگذاری و برنامه ریزی کلان در امور فرهنگی کشور به طور کلی و نه فقط امور مربوط به آموزش عالی معطوف شد.

شورای عالی انقلاب فرهنگی در راستای مأموریت خود اقدام به تأسیس مراکز و شوراهایی نمود که بعضی از این واحدها وابسته به شورای عالی باقی مانده و در حال حاضر به عنوان بازوی کمکی شورای عالی فعالیت می‌کند و برخی دیگر به ارکان آموزشی، پژوهشی و یا فرهنگی قوه مجریه مرتبط شده‌اند. از جمله مراکزی که توسط شورای عالی تأسیس شده‌اند، می‌توان به کمیسیون مشورتی، هیئت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی، هیئت نظارت و بازرسی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی اشاره نمود. همچنین از جمله شوراهایی که توسط شورای عالی تأسیس شده، علاوه بر شورای معین می‌توان از شوراهای ذیل نام برد: شورای فرهنگ عمومی، شورای هنر، شورای فرهنگی اجتماعی زنان و شورای اسلامی شدن مراکز آموزشی و شورای توسعه فرهنگ قرآنی.

بلافاصله پس از تأسیس شورای عالی انقلاب فرهنگی به تبع ستاد انقلاب فرهنگی، شورای مذکور اقدام به تدوین و تصویب اهداف و وظایف خود نمود ولیکن در طول فعالیت این شورا بنخاطر محدودیت‌ها دچار مشکلاتی شد. به همین دلیل چندین بار حیطه اهداف و وظایف خود را مورد بازنگری قرارداد و نهایتاً در جلسه ۴۰۹ مورخ ۷۶/۸/۲۰ شورای عالی، اهداف و وظایف خود را با دقت بیشتری تدوین و تصویب نمود.^۱ آئین نامه داخلی این شورا که در برگیرنده آئین کار شورا است، پس از چندین بار بازنگری نهایتاً مورخ ۱۳۸۷/۷/۲۳ به تصویب شورای عالی رسید. همچنین افراد مختلفی در طول این سالها به عنوان اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، انجام وظیفه نموده‌اند که باید مشخص شود چه کسانی هستند و نحوه انتخاب آنها به چه صورتی بوده است.

این فصل در چهار مبحث به بررسی این موارد می‌پردازد.

۱- رک خورشیدی، حسین، ابعاد حقوقی تصمیمات شورای عالی انقلاب فرهنگی، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد، رشته حقوق عمومی، دانشگاه شیراز، آبان ماه ۱۳۸۵، ص ۱۸.

مبحث اول- تاریخچه شورای عالی انقلاب فرهنگی

مهمترین رکن هر انقلاب اجتماعی، انقلاب فرهنگی است چرا که انقلاب فرهنگی موجب ایجاد تغییر و تحول در آداب و رسوم جامعه می‌شود و به نوعی پایه و اساس هر جامعه ای مقوله فرهنگ آن است که بدون تغییر آن سایر شئون زندگی اجتماعی نیز دگرگون نمی‌شوند. در این راستا مقوله «فرهنگ» از جایگاه ویژه و پایگاه ممتازی برخوردار است و تصور تغییر در نظام بدون تغییر در فرهنگ حاکم بر آن، تصویری ناموجه است.

« پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی در بهمن سال ۱۳۵۷ و به دنبال آن استقرار نظام جمهوری اسلامی به جای نظام ستمشاهی پهلوی، نوید بخش تغییر و تحول بنیادین در عرصه‌های گوناگون اجتماعی بود و در این میان مقوله فرهنگ نیز از جایگاه ویژه و پایگاه ممتازی برخوردار است.»^۱ چرا که «فرهنگ یکی از مشخص‌ترین ویژگی‌های ارتباط اجتماعی انسانی است.»^۲ مسئولان نظام نیز فهمیدند که تغییر در نظام بدون تغییر در فرهنگ حاکم بر آن، امری غیر ممکن است. فرهنگ حاکم بر نهادهای سابق جامعه مخصوصاً نهادهای فراگیری مانند آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها، مسأله ساده‌ای نبود که بتوان در کوتاه مدت، تحولات لازم را در آنها بوجود آورد. دانشگاه بعنوان بزرگترین و مهمترین فعالیت فرهنگی و روشنفکری در آن وهله از حساسیت خاصی برخوردار بود. از طرف دیگر ادامه کار دانشگاه‌ها به همان شکل سابق به صلاح جامعه نبود. در اوایل انقلاب، گروهک‌های مختلف، دانشگاه‌ها را عرصه تاخت و تاز خود ساخته و روند تحصیل و تدریس را مختل کرده بودند. همه این مسائل ضرورت تغییر بنیادین در برنامه‌ها و شیوه‌های تدریس و تربیت و اهداف آن را ایجاب می‌نمود؛ مسئولان نظام اسلامی فعالیتها و سیستم آموزشی، که در دانشگاه‌ها پیاده می‌شدند، را با در نظر گرفتن ایدئولوژی خاص انقلاب اسلامی، ناسازگار با اهداف انقلاب می‌دانستند. به خاطر همین موضوع معتقد بودند که «در کل، نظام آموزشی کشورمان و بویژه در سطح دانشگاه‌ها محتوای دروس و جهت حرکت‌های علمی با اهداف انقلاب، که همان اسلام است، به هیچ وجه سازگار

۱- اداره کل روابط عمومی و اطلاع رسانی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، پیشین، ص ۳.

۲- گیدنز، آنتونی، جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، انتشارات نی، چاپ چهارم، سال ۱۳۸۴، ص ۷۸۵.